

Lleida ens mostren que es tracta de parts foranes. Bast-Bass., 242, hi afegeix *barrio*, en contextos semblants en docs. de Mieres de 976 i de Tona de 1144.

Els textos de les *Cròniques (AlcM)* ho confirmen eloqüentment: «l decret deya que ls suburbis de la vila eren vila; per què, nós los podíem metre també en la Rexaca e en la Orta, que eren dins los suburbis, con faríem en la vila, car ab la vila se tenien e de la vila eren, e que nós los podíem getar de la vila, e metre en la Rexaca, que era *barri* de la ciutat»,¹⁰ Jaume I, cap. 450, on es veu tan clar que en una ciutat hi havia suburbis o barriades —qualificades de *barri*— a part de la *vila* que formava el cos de la ciutat.

Això, que fou igualment vigent en les llengües veïnes, en català no cessà bruscament ni aviat, en l'ús comú de la llengua (com es nota en una missiva rossellonesa de 1597, publicada per Calmette, *RLR* LVII, 475), i encara que modernament aquesta acceptió ha quedat més pròpiament afectada al derivat *barriada*, n'hi ha rastres encara en bastants usos comarcal, particularment en el Conflent: a Vinçà, *Corredor del Barri* i la *Font del(s) Barris*, que és encara dins el clos de la població, però allà més aviat, accentuant-se la distància, ha vingut a designar un veïnat deslligat del caseriu del poble: *Els Barris* és un «hameau» de 62 hab. a Vilafranca en el camí de Serdinyà, i arriba a ser un cortical muntanyenc (gran corral amb dependències) per a bestiar, així a Canavelles, i a Èvol deu tenir el mateix valor, car *El Barri Gran* és a la Muntanya, en aquest terme, i encara és més amunt el *Solà del Barri de l'Os*. El sentit de 'barriada forana' fins avui s'ha mantingut molt a tot el País Valencià, almenys a les comarques.²

Fins a les altes valls dels nostres Pirineus centrals degué penetrar l'ús de *barri* en el sentit de 'suburbi', des d'antic. A la Vall de Boí el poble de Taüll està dividit en dos grups de cases separats, dits *La Guinsa* i *Lo Barri*; quan es feren les dues famoses basíliques dels bells campanars romànics, St. Climent, la més gran i admirable, es va fer en aquella, i Sta. Maria en aquesta; encara que avui *lo Barri* és molt més gran, es troba fora del camí ral d'entrada a la Vall de Boí des de Cabdella i Catalunya i és segur que la Guinsa s'ha despoblat gairebé del tot des del que havia estat; ara bé La Guinsa és nom que remunta al temps en què encara s'hi parlava basc (< *agintza* 'obrador, artesania' perquè allí vivien tota la gent d'oficis especials) i *barri* difícilment pogué ser posterior en un o dos segles a aquell moment i al de l'erecció de les esglésies.

En general avui s'ha imposat pertot el de secció interna d'una població gran, que ja deu ser el del document de 1413 que addueix *AlcM*. No es veu cap base per a l'afirmació d'aquest diccionari que la frase feta *anar-se'n a l'altre barri* 'morir-se' (dos exs. d'autors de 1860-70 no acastellanats, en *DBal.*) sigui un castellanisme. Fabra, tan exigent en aquest aspecte, l'accepta com a bona, i no crec que la condemna es fundi més que en la curiosa i deplorable propensió que te-

nen els autors de l'admirable *AlcM* a mirar com a castellanisme tota possibilitat que, paral·lelament al castellà, ha desarrotllat la llengua en la seva vida en el Continent i no a Mallorca ni Menorca.

També en les llengües veïnes el mot apareix des dels orígens. En castellà llatinitzat *barrium*, el veiem ja en un doc. de 949, de Zamora, i abunden les dades dels Ss. XI-XIII en Oelschläger i en els *Orígenes* de Mz. Pidal: *uarrío* en un de 1030 d'Aranda de Duero, el diminutiu *Barriuelo* a Oña 1065, *barrio* i *bariolo* (avui *Barruelo*) a Campó 1196, *bario* i *barrio* a Sahagún 1236; sembla generalitzat en el sentit de 'lloc de residència (d'algú)' en una traducció del S. XIV d'un original portuguès: «quando viéredes que alguno de fuera parte viene a vuestro *barrio* para fazer alguna fuerça a vuestra compañía... non la consyntades...» (P. Menino, *Falcoaria*, *RFE* XXXII, 270.2). El mot es troba així mateix en el port. *bairro* (*barrio* a Tras os Montes, a. 1301).

L'oc. *barri* té instructiva història: ja apareix en el S. XII en Bertran de Born, en el seu marcial sirventès: «Be -m plai... / quan veí fortz castels assetjatz / e-ls *barris rotz e effondratz...*» (més en Rayn. II, 180); en les col·leccions del S. XII publicades per Brunel el trobem ja molt sovint, i des de 1160, en tres documents del Tolosà i en dos del Carcí (veg. els dos gloss.), i ja com a topònim *lo Barri* en un del Carcí i un altre del Delfinat poc abans de 1200. Hi ha documentació posterior més a l'Est, cap a ponent de Niça en el S. XV (a Vensa, avui arriba fins al punt 818 d'aquest departament en l'*ALF* m. 890) i bastanta del mateix temps en els Baixos Alps (rodalia de Dinha); en el S. XVI apareix fins i tot a Gap, ja en els Alps delfinesos, veg. els tres glossaris departamentals dels *Docs. Ling.* de Paul Meyer. Geogràficament això és tot, car el mot ja no penetrà gens en domini italià ni més enllà de la ratlla de la llengua d'Oïl.³ Però sí que a Gascunya estigué representat des d'antic, car partint des del baix Arieja, a Saverdun, on hom enfeuda un indret *e-l barri* de Santa Colomba ja en l'any 1173 (Cart. de Lezat, *HistLangd.* v, 1776), arribem al Centre i SO. del domini gascó, amb un doc. de 1256, d'Auch (Luçaire, *Recueil*, s. v.), amb un de 1313 de Bigorra (*L. Vert de Benac*, 131, 228) i un d'Ossau de 1243 (*Cart. A*, 49.39). És significatiu per a la procedència hispànica el fet que en llengua d'oc aparegui per primera vegada en un doc. de Carcassona de 1139 (*in barrio castri Montis Rotundi*) i que avui en el sol departament de l'Aude es comptin 25 casos més de *Barry* o *Barris* disseminats en tots els cantons del departament (Sabarthès, *Dict. Top.*).

El significat en les llengües veïnes es desplega en forma no gaire diferent de la nostra. En castellà apareix primer que tot com a «aldehuela dependiente de una población», com en el doc. de 1030,⁴ així com a la 1.ª *Crònica Gral.* de fi S. XIII, i en textos del S. XVI, d'allí passem a 'raval' [1625] (que és també el sentit en el doc. gascó de 1256, actualment encara llgd. i llemosí), i d'aquest arriba, per una banda, a 'zona d'una ciutat', i per l'altra a 'parapet, muralla (que enron-